

Fóris Ágota – Faludi Andrea

Károli Gáspár Református Egyetem BTK, Terminológiai Kutatócsoport (TERMIK)
– LEG Zrt.

foris.agota@kre.hu; faludiandi@gmail.com

A terminológia mint a fordítóknak nyújtott információ- és tudásmenedzsment - történeti szempontok

Az információtörténet halmazába részhalmazként számos részterületet lehet besorolni, pl. a könyvtártudományt, a fordítást, a terminológiai, szabványosítási és műszaki dokumentációs szakterületeket. E szakterületek feladatuknak tekintik „a nyilvános információforgalomba bekerülő tartalmak osztályozását, szűrését, visszakereshetőségük biztosítását és „fogyasztásra” való előkészítését” (Z. Karvalics 2004). Z. Karvalics a fordítókat olyan *információs specialistának* tekinti, „akiknek a munkamegosztás részeként sajátlagosan az információs erőforrások biztosítása lett a feladatuk”. Az információs specialistákhoz sorolhatjuk a terminológusokat is, akik a fordítók számára egy speciális információs szolgáltatást nyújtanak: a terminusok összegyűjtését, osztályozását és adatbázisokba történő elhelyezését.

A fordítási folyamat két részében jelenik meg markánsan a terminológia: a fordításelőkészítés során és a lektorálási-ellenőrzési fázisban. Nagy mennyiségű terminust és az ezekre jellemző adatokat terminológiai adatbázisokban tárolják. A fordítók számára készülő, többnyelvű terminológiai adatokat tartalmazó adatbázisokat fordítói terminológiai adatbázisnak hívják. A fordító és a terminológus más-más nézőpontból közelít a terminushoz és a terminológiához. A terminológus nézőpontjából a terminusok a nyelvi jelek és a fogalmak együttese, megközelítésükben jelentős szerepe van filozófiai és nyelvészeti irányzatoknak (az arisztotelészi filozófiának, a klasszikus logikának, az ismeretelméletnek, a morfológiának, a szójelentéstannak, és újabban a kognitív nyelvészetnek). A fordítók nézőpontja kifejezetten gyakorlatorientált és a terminológia nagy területéből elsősorban a terminológia menedzselésével kapcsolatos ismeretekre van szükségük. Vagyis a fordításorientált terminológia elsősorban a terminológiamenedzsment területére és a terminusok fordítási folyamatban betöltött szerepére koncentrál (lásd Fóris 2018).

A nemzetközi egységesítési folyamatok egyik fontos lépése a szabványosítás. A szabványosítás nem csak műszaki egységesítést jelent: fogalmak, terminusok,

folyamatok szabványosítása is történik a műszaki egységesítéssel egyidejűleg. A szabványosításban ezért fontos szerepet kap a terminológia. Magának a terminológiai szabványosításnak az „atyja” Eugen Wüster osztrák mérnök volt, akinek 1931-ben megjelent (majd további kiadásokban bővített) doktori disszertációja indította el a terminológiai szabványosítás folyamatát. Történeti szempontból a terminológia, mint a fordítóknak nyújtott információ- és tudásmenedzsment megjelenése Eugen Wüster munkáihoz köthető. A terminológia wüsteri elméletében az informatika jelenti az információ és a dokumentáció tudományterülete számára a legfontosabb műszaki eszközt. Az információfeldolgozás, a fogalmakról szóló információk magukba foglalják a terminológiai adatokat és a hozzájuk tartozó járulékos adatokat, amelyeket a terminológiai regiszterekben csoportos kategóriákba rendeznek.

Magyarországon fordítási célú terminológiai munka elsősorban fordítóirodákban zajlik. Erre azért van szükség, mert a kapcsolódó termék vagy szolgáltatás gyártói ezt a munkát vagy nem végzik el, vagy a rendelkezésre álló terminológiát (információt) nem bocsátják a fordítók (fordításslétszolgálatok) rendelkezésére. Így a fordítóknak szóló információ- és tudásmenedzsment munkát elsősorban fordítóirodák látják el. A fordítói munkát támogató legfontosabb információmenedzsment-eszközök a terminológiai adatbázisok.

Az előadás célja a terminológia mint a fordítóknak nyújtott információ- és tudásmenedzsment történeti szempontú bemutatása.

Irodalom:

Fóris Ágota 2018. Fordítás és terminológia: a terminológia szerepe a fordítási folyamatban. In: Robin Edina – Zachar Viktor (szerk.) Fordítás ma és holnap. Budapest, L'Harmattan. 71–90. ISBN 978-963-414-403-8,

<https://www.evernote.com/shard/s239/sh/3e826c6f-54aa-47a4-8b61-d0de7ebcf8b2/4aba30f4e9247dd5e52fccea9d1a2972>

Z. Karvalics László 2004. Bevezetés az információtörténelembe. Gondolat – Infonia, Budapest.

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_542_01_Bevezetes_az_informaciotortenelembe/ch01.html